

Hírfutár

10. évfolyam, 27. szám

MTA VILÁGGAZDASÁGI KUTATÓINTÉZET

2008. december

A TARTALOMBÓL

1 Kiss Judit: A nemzetközi fejlesztéspolitika kihívásai és lehetőségei Magyarország számára	2 Események
2 Farkas Péter: Az orosz ipar részleges és törékeny konszolidációja	4 Újdonságaink

Kiss Judit

A nemzetközi fejlesztéspolitika kihívásai és lehetőségei Magyarország számára

Miután Magyarország 1996-ban tagja lett a világ legfejlettebb országait magában foglaló szervezetnek, az OECD-nek, valamint 2004-től az Európai Uniónak, így hazánk kötelezettségévé is vált a nála kevésbé fejlett országok támogatása. Habár Magyarország már a rendszerváltás előtt is nyújtott segítséget az arra rászoruló országoknak, koherens fejlesztéspolitikával és stratégiával ténylegesen nem rendelkezett. Ráadásul a nemzetközi feltételrendszer is jelentősen megváltozott. A középtávú magyar nemzetközi fejlesztéspolitikának (NEFE) mind a nemzetközi, mind a hazai elvárásoknak meg kell felelnie.

A nemzetközi követelményrendszer egyrészt a donorközösség, mindenképp az EU, valamint az OECD DAC (Development Assistance Committee) elvárásait jelenti. E szerint GNI-arányos hivatalos fejlesztési támogatásunkat (Official Development Assistance, ODA) a 2007-es 0,08 százalékról 2010-re 0,17 s 2015-re 0,33 százalékra kell emelni. Másrészt a kedvezményezettek elvárása, hogy Magyarország olyan prioritásokat kövessen fejlesztéspolitikájában, amelyek elősegítik a millenniumi fejlesztési célkitűzések megvalósítását, mindenképp a szegénység csökkentését.

Ugyanakkor a magyar fejlesztéspolitikának a hazai elvárásoknak is eleget kell tennie. A magyar kormány, az adófizetők és az üzleti világ azt várja a segélypolitikától, hogy szolgálja az ország politikai, biztonságpolitikai s mindenképp gazdasági érdekeit, valamint hogy az EU-s befizetéseink és a különböző nemzetközi szervezetekhez való hozzájárulásaink „megtérüljenek”. Az egyre aktívabb külföldi és hazai civilszervezetek, az NGO-k olyan donornak kívánják látni Magyarországot, amely nemcsak a segély mennyiségét növeli, de minőségét is javítja; hangsúlyt helyez a segélyhatékonyságra, a transzparen-ciára, az elszámoltathatóságra.

Lévén kis és feltörekvő donor, Magyarországnak nemzetközi fejlesztéspolitikája kialakításakor alapvetően figyelemmel kell lennie a nemzetközi donorpolitika változásaira és a recipiensek (kedvezményezettek) elvárásaira. A nemzetközi donorközösség segélytevékenységét egyrészt az egyes fejlett országok bilaterális fejlesztési támogatásai, másrészt a különböző nemzetközi szervezetekhez való hozzájárulásai, valamint ezen nemzetközi szervezetek ((ENSZ, EU, IDA, OECD, Világbank, IMF, regionális fejlesztési bankok stb.) segélytevékenysége jelentik.

2004-től fogva Magyarország törekedett arra, hogy fejlesztéspolitikáját a nagy donorok és a multilaterális szervezetek fejlesztéspolitikája mentén alakítsa ki. Ez elméleti szinten többé-kevésbé sikerült is. Azonban ez a „mesterségesen”, „felülről” kialakított, gyenge hazai tapasztalatokra támaszkodó fejlesztéspolitika szükségszerűen nélkülözi a belső felépítettséget, az egyéni arculatot. Átlagos, a trendekkel nagyjából azonosuló, a politikai kötelezettségvállalásokat megtevő, de alapvetően követő magatartást jelent. A magyar NEFE mind a mai napig nem ágyazódott be a hazai külkapcsolatok rendszerébe, nem vált társadalmi szinten ismertté, a központi finanszírozás gyenge és a magyar politikában általában nem kap kellő figyelmet és helyet.

A magyar NEFE intézményei és működési struktúrája 2001 és 2003 között alakult ki: a NEFE koncepciót a kormány 2001-ben fogadta el, megtörtént a célországok kiválasztása, 2002 novemberében a Külügyminisztériumban megalakult a NEFE-politika végrehajtásáért felelős főosztály, s 2002–2003-ben egy sor NEFE-intézmény jött létre. A kormányzati döntések előkészítését, a koordinációt és a NEFE-politika végrehajtását a Külügyminisztérium végzi. A NEFE-forrásfedezetét a KÜM-be

☎ 224-6760; 📠 224-6765
✉ vki@vki.hu
www.vki.hu

Magyar Tudományos Akadémia
Világgazdasági Kutatóintézet
1014 Budapest, Országház u. 30.

helyezték, míg a társmiszteriumok a nemzetközi kapcsolatokra szánt forrásaikból finanszírozhatnak NEFE-tevékenységet.

A magyar NEFE külső koordinációjához a donorokkal való együttműködés, illetve a kiválasztott partnerországokban való tevékenység tartozik, míg a belső koordinációhoz a kormányzati szféra egymás közötti (KÜM-ön belüli, a miniszteriumok és más állami intézmények egymás közötti), valamint a nem állami szereplőkkel (NGO-k, civilszervezetek, privát szféra, tudományos világ, önkormányzatok stb.), mint végrehajtókkal fennálló kapcsolatok tartoznak.

Az elmúlt években felhalmozott tapasztalatok alapján a magyar NEFE-szakpolitika elérkezett ahhoz, hogy a 2001-es kormányzati koncepciót egy megalapozott stratégia váltsa fel. Az EU kapcsolatok tekintetében világos stratégiai keretek állnak rendelkezésre, megszületett a külkapcsolatok jövőjére vonatkozó KÜM-stratégiai dokumentum, készül a NFGM-ben a külgazdasági stratégia felülvizsgálata, előttünk áll a 2011-es EU-elnökségi év, és folynak a NEFE-törvény előkészületei. Kialakulóban van a szakszerű, az átláthatóság kívánalmainak is megfelelően kezelhető adatszolgáltatás.

Ugyanakkor a magyar NEFE még mindig az alulfinanszírozottság problémájával küzd; az induló év költségvetéséhez képest az elmúlt öt évben állandóan csökkent a bilaterális projektek keretösszege. A vállalásoktól való jelentős elmaradás politikailag nehezen kezelhető helyzetbe hozhatja a magyar kormányt a 2011-es EU-elnökség idején. Újra kell gondolni a partnerországok körét, s azt, hogy mely szektorok és témák jelentenek számunkra prioritást. A döntési szférában és a társadalomban kevés az ismeret a hazai és a nemzetközi NEFE-ről.

* * * * *

A Világ gazdasági Kutatóintézetben most folyik az *Oroszország a globális rendszerben és Európában. Az EU és Oroszország kapcsolatainak alakulását befolyásoló főbb tényezők változásai és ezek hatása az orosz-magyar kapcsolatokra* című OTKA-program. A kutatást Simai Mihály vezeti. Az alábbiakban az Oroszország ipari fejlődésével foglalkozó dolgozat néhány következtetését foglaljuk össze.

Farkas Péter

Az orosz ipar részleges és törékeny konszolidációja

A rendszerváltás háborús méretű veszteséget okozott Oroszország iparának. Az ágazat termelése néhány év alatt kevesebb mint felére csökkent. A termelés szerkezete pedig degradálódott: míg a kitermelő és az elsődleges nyersanyag-feldolgozó ágazatok kibocsátása „csak” harmadával esett vissza, a gépipar, a vegyipar és az él-

miszeripar teljesítménye 60-70 százalékkal, a könnyűiparé 85 százalékkal zuhant.

Az 1998-as pénzügyi válság rendeződése után új szakasz kezdődött Oroszországban. A gazdasági növekedés újraindult. 2000 és 2007 között a bányászat termelési volumene 40, a feldolgozóiparé 60 százalékkal nőtt. Utóbbin belül – a konszolidáció jeleként – az átlagnál gyorsabban nőtt a gépipar, azon belül különösen az elektromos és elektronikus berendezések gyártása. E kedvező tendenciák azonban még nem hozták vissza az ipari ágazatok korábbi eredményeit. 2007-ben ugyanis a bányászat, azon belül elsősorban a szénhidrogén-kitermelés *volumene* már némileg meghaladta 1991. évi szintjét, a feldolgozóiparé azonban még közel 20 százalékkal elmaradt attól. Ez utóbbin belül pedig a nyersanyag-feldolgozó ágazatok és az élelmiszeripar mára megközelítették a közel két évtizeddel korábbi teljesítményüket, ezzel szemben a gépipar, a fémfeldolgozás, az építőanyag-ipar még harmadával kevesebbet produkált. A könnyűipar pedig a korábbi szintjének harmadát sem teljesíti.

A feldolgozóipari termelés értékének szerkezeti változásai tehát javuló és romló tendenciákat egyaránt tükröznek. Az egyik oldalról a legkevesebb hozzáadott értéket megtestesítő elsődleges nyersanyagtermelő ágazatok szerepe megnőtt, de a technikai haladást képviselő gépipar szerepe is konszolidálódott a jelenlegi évtizedben a könnyűipar és más ipari tevékenységek kárára. A kőolajfeldolgozás súlya például az 1990. évi 6,0 és a 2001. évi 4,5 százalékról 2007-re 10 százalék fölé, a kohászaté és a fémfeldolgozásé 16-ról 2001-ben és 2007-ben egyaránt 23 százalékra emelkedett, a gépgyártásé az 1990. évi 26-ról 2001-re 16-ra csökkent, majd 2007-ig 22 százalékra nőtt.

Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy az ipari tevékenység mögött álló minőségi mutatók jelentős mértékben romlottak. Alacsony a termelő kapacitások kihasználtsága. A termelő-berendezések kormegoszlása egyre kedvezőtlenebb. Például a 20 évnél idősebb eszközök állománya a teljes eszközállományon belül az 1990. évi 15,0 százalékról 2000-ig 38,2 százalékra, majd 2004-ig 51,5 százalékra nőtt. Miközben a nullára leírt állóeszközök aránya eléri a 20 százalékot, a teljes eszközállománynak csupán kevesebb mint 2 százalékát újítják meg évente.

* * * * *

ESEMÉNYEK

(2008. szeptember–november)

Szeptember 4-én a VKI-ba látogatott a SHANGHAI Institute for International Studies hattagú delegációja, Zhang Pei igazgatóhelyettes vezetésével. A vendégek röviden bemutatták több mint százfős intézetüket, beszámoltak legfontosabb kutatási témáikról és célkitűzéseikről. A VKI kutatói elmondták, hogy az intézetben második éve zaj-

lik az átfogó, interdiszciplináris Kína-kutatás, de az eredmények nagy része egyelőre csak magyar nyelven látott napvilágot. A projekt folytatódik, a megbeszélés során több olyan téma is előtérbe került, amely közös szakmai kutatás, együttműködés lehetőségét veti fel a két intézet között.

Szeptember 10-én kötetlen bemutatkozó beszélgetésre fogadtuk Heinz-Albert Huthmacher urat, a Friedrich Ebert Alapítvány budapesti irodájának újonnan kinevezett vezetőjét. Tekintettel az évek óta fennálló jó szakmai kapcsolatokra, a megbeszélés a kölcsönös bemutatkozásokon túl konkrét közös együttműködési lehetőségekre is kitért. Az új irodavezető röviden beszámolt az iroda célkitűzéseiről, és azon terveiről, hogy a továbbiakban nagyobb hangsúlyt kívánnak helyezni az Európai Unió jövőjét érintő, illetve a visegrádi országok együttműködését elemző rendezvényekre és projektekre.

Szeptember 17-én a VKI és finn partnere, a Turku Egyetem Centrum Balticum kutatóközpontja, Esko Antola professzor vezetésével, közös tudományos konferenciát szervezett az új regionalizmus kérdéskörében. Finn vendégeink a balti régió együttműködését, jelenét és perspektíváit mutatták be, a magyar partnerek ugyanezt pedig a Duna-régió példáján elemezték a rendezvény során. A két régiót összetett módon – történelmi, politikai, gazdasági, társadalmi, biztonságpolitikai szempontból – elemző rendezvényre több külső szervezet résztvevőjét, illetve más, a téma iránt érdeklődő akadémiai, egyetemi kollégákat is meghívtunk.

Szeptember 18-án a Budapesten működő Hanns Seidel, Konrad Adenauer Alapítvány irodái, valamint a VKI és az Andrassy Egyetem társszervezésében került sor a tíz éve fennálló, Budapesti Gespräche elnevezésű német-magyar konferenciasorozat idei rendezvényére. A 2008-as rendezvény a szolgáltatások szabadságát vizsgálta az EU-ban német és magyar szemmel.

Szeptember 24-én mutatta be a VKI a *World Investment Report* idei kiadványát. A kötetet – *World Investment Report 2008 – Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge* (Az UNCTAD 2008-as jelentése a nemzetközi társaságokról és az infrastrukturális kihívásokról) – 18 éve jelenteti meg az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája. Az idei jelentés is a külföldi működőtőke-befektetések legfrissebb trendjeit elemzi, de külön figyelmet szentel a transznacionális társaságok infrastruktúra-fejlesztésben játszott szerepének. Felméri, hogy a transznacionális társaságok 1990 óta milyen beruházásokat hajtottak végre, különösen a fejlődő országokban, illetve hogyan váltak kiemelkedő infrastrukturális beruházókká bizonyos fejlődő országok társaságai. A jelentés azt is megvizsgálja, hogyan mobilizálják pénzügyi erőforrásaikat a transznacionális társaságok az infrastrukturális beruházások érdekében, és ez hogyan hat ki az iparág teljesítményére, illetve milyen komplex politikai kihívást jelent mindez azon fejlődő országok számára, amelyek ezen társaságok segítségével kívánják fejleszteni országukban a közlekedést vagy az elektromosenergia-ellátást.

Október 14-én a bécsi Joint Vienna Institute-tal folytatott együttműködés keretében a bécsi intézet vendégkutatója, az IMF szakértője és igazgatója, Alex

Mourmouras tartott előadást a pénzügyi válságról és a nemzetközi tartalékokról. Az előadó elemezte a pénzügyi válság kiváltó okait, várható gazdasági hatásait, és kitért a válság néhány tanulságára is.

Október 30-án került sor a Magyar Tudományos Akadémián a MEH-hel kötött stratégiai kutatások eredményeit bemutató záró konferenciára. A rendezvényen a VKI képviselőjében Ludvig Zsuzsa projektvezető mutatta be a „Magyarország FAK-stratégiája, különös tekintettel Oroszországra, Ukrajnára és Kazahsztánra” című projekt eredményeit, illetve Juhász Ottó és Inotai András számoltak be egy-egy előadás keretében a Kínával foglalkozó projekt világgazdasági, regionális és európai uniós vonatkozásairól, valamint a magyar Kína-stratégia kialakításához szükséges legfontosabb tényekről és folyamatokról.

November 6-án – tekintettel a téma aktualitására, a szélesebb közvélemény és a sajtó fokozott érdeklődésére – a VKI sajtókonferenciát szervezett a világgazdasági válságról és az amerikai gazdaság jövőjéről.

November 6-án rendeztük meg a négy vári társadalomtudományi intézet közös konferenciáját, a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvényeként. Az idei rendezvény az „Európai Unió – regionalizmus – kisebbségek Kelet-Közép-Európa országaiban” számos szociológust, politológust, közgazdászt és egyéb szakmai érdeklődőt vonzott.

November 24 és 26-a között Budapesten tartózkodott a Világgazdasági Kutatóintézet ukrán partnerintézetének, az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia Gazdaságkutató és Prognosztikai Intézetének igazgatója, Valerij Heyets akadémikus, valamint helyettese, Anatolij Danyilenko és kollégájuk Andrij Grytsenko. A látogatás célja a gazdasági és pénzügyi válság kezelésével kapcsolatos magyarországi tapasztalatok megismerése volt. A kétnapos gazdag szakmai programsorozat keretében Pálinkás József, az MTA elnöke fogadta az ukrán delegációt, és többek között tárgyaltak a magyar-ukrán akadémiai közti kapcsolatok továbbfejlesztésének lehetőségeiről.

November 26-án a Világgazdasági Kutatóintézetben az ukrán vendégek előadásából megismerkedhettünk az ukrán válság jellegzetességeivel. A válság alapjaiban rengette meg az amúgy is gyenge ukrán bankszektort, gyakorlatilag befagytak a hitelfelvételi lehetőségek a lakosság számára, de erőteljesen szűkültek a vállalati szféra részére is. Igen súlyos a költségvetés helyzete. A reálgazdasági hatásokat tekintve a legérintettebb ágazatok a vegyipar, az acélipar, az építőipar valamint az autóipar. A kedvezőtlen gazdasági folyamatok azonban leginkább a jövő évi mutatókban nyilvánulnak majd meg, mivel az idei év első háromnegyedének jó gazdasági teljesítménye a 2008-as makromutatókat még viszonylag kedvező szinten képes tartani.

November 25-én délután VKI-műhely keretében Kiss Judit és Somai Miklós tartott előadást a globális élelmiszeri helyzetről.

* * * * *

ÚJDONSÁGAINK

Műhelytanulmányok

- No.78 Fleischer Tamás: A távol-keleti kapcsolatok logisztikája és a Duna lehetséges szerepe
- No.79 Szigetvári Tamás: Az iszlám jelenléte a török gazdaságban
- No. 80 Ludvig Zsuzsa: Oroszország és Kína: a partnerség határai
- No. 81 Kőrösi István: Az állam gazdasági szerepvállalásának átalakulása az Európai Unióban

Working Papers

- No.182 Svetlana Glinkina: Russian Ideas on Integration within the CIS Space. How Do They Match or Clash with EU Ideas?
- No.183 Volodymyr Sidenko: EU–Ukrainian Relations in the Light of the New Agreement. Ukraine's Expectations and Realities
- No.184 Boris Kheyfets: Russian investment Abroad. The Basic Flows and Features
- No.185 Ichiro Iwasaki – Péter Csizmadia – Miklós Illéssy – Csaba Makó – Miklós Szanyi: State Control, Ownership Transformation and Firm Restructuring: The Case of Hungary
- No.186 David Ellison – Attila Hugyecz: An Initial investigation of the EU's 2020 Climate Change Package and its potential domestic impact

Kihívások

- No.192 Éltető Andrea: A tömeges bevándorlás hatásai a spanyol gazdaságra
- No.193 Kőrösi István: A humán tőke felértékelődése – a növekedés, a pénzügyi egyensúly és a versenyképesség kulcstényezője

Vélemények, Kommentárok, Információk

- No.167 Inotai András: Új kihívások, átrendeződő világgazdasági prioritások. Megjegyzések a G-8 2008. évi csúcsertekezlete kapcsán
- No.168 Simai Mihály: A 2008-as *World Investment Report* főbb témáiról és következtetéseiről
- No.169 Rác Margit: Merre tart a fejlett világ?
- No. 170 Farkas Péter: A pénzügyi lufi szakadozása és az állam szerepe
- No.171 Szigetvári Tamás: Törökország. Messze-e még a messze?

Most jelent meg:

Kiss Judit szerk.: Milyen legyen Magyarország nemzetközi fejlesztéspolitikája? 426 p.

Amennyiben felkeltettük érdeklődését kiadványaink iránt, forduljon intézetünk munkatársához:

Varga Istvánné

telefon: 224-6707, fax: 224-6766

e-mail: vgyorgyi@vki.hu

illetve publikációink megtalálhatók, letölthetők a www.vki.hu weboldalon

